

פרוטוקול מס' 8/8

מישיבת ועדת הכספים, ביום ט"ו בטבת תשט"ו -
9.1.1955 בשעה 4.20.

נוכחים: חברי הועדה: י. גורי - יו"ר
א.ס. בניחובסקי
ש. ריין
ק. לוז
י. פרדך
א. סטופ

מוזמנים: מר שטרן - מנהל מרכז ההשקעות
מר בזק - מזכיר הועדה

על סדר היום: מרכז ההשקעות

- - -

אני פותח את הישיבה.
בשם היום את תשובותיו של מנהל מרכז

היו"ר י. גורי:
ההשקעות על השאלות שנשאל.

שאלה נוספת: מה במקרה של יהודי המשקיע
כספו במפעל מסויים, כשהתאחדות בעלי

א.ס. בניחובסקי:
התעשייה בלחמת נגדו?

ניתן לרכז את השאלות שנשאלו כאן בשתיים
שלוש נקודות: ההשקעות סחו"ל, ההשקעות

מר שטרן:
בארץ וטיבת הירידה.

היודעים את ההיסטוריה זוכרים את התענינותם
הגדולה של יהודי ארצות הברית, שהרחוב היהודי, בענין זה. היינו עדים
גם לאכזבה במסח זה. יהודים השקיעו כספים באחוזות כפוריה, שרונה
והמלחמה העולמית היתה בעכריהם. יהודים השקיעו אחר כך כספים בפרדסים,
לא היה בית יהודי ללא רכש לו מגרש או פרדס, אולם האכזבה היתה רבה.
עם קום מדינת ישראל היתה ההתעוררות גדולה, אלא שהלוזונגים שהתמסו
בהם הקרבות, לוזונגים י"ל רעב, הקטיף את ההתלהבות. היה בזה טעם גורם
פסיכולוגי האומר: לא להשקיע ולהסתפק במתן למגביות. תנועת המלירות
גם היא השפיעה לרעה. התייר היה לקרבנו י"ל הנהג, של רחוב לילנבלום
ואחר כך אף של הפקיד. לא ידענו איך לקבל אנשים ואיך לטפל בהם.
הדיבולואציה גם היא היתה בעכרינו. בא אדם סן החוץ, מחליפים לו את
כספו בשער רשמי ב-2,800 ל"י הדולאר, אולם כבר עם בואו למכס הוא
משלם לירה הדולאר. דברים אלה עוררו זעם וחיסמה. הגשתי בענין זה
בזמנו תזכיר לאבא אבן. היהודים פסקו לראות בישראל מקום בו אפשר
להשקיע, אולם אין לדבר על ירידה. ההשקעות לא קטנו ולא ירדו.
קבלתי לא סכבר את הפרסומים של ה-סטטיסט דפרטמנט, בהם נאמר, כי
אסריקה השקיעה עשרה ביליון דולאר בעולם הרחב משנת 1949 עד שנת 1953.

לרוב היו השקעותיה בארצות עיריות באוצרות טבע: נפט, מכרות וכו'. בהשקעות לתעשייה נודע לישראל מקום כמעט ראשון. בפיליפינים השקיעה מטריקה בסנים אלו לא יותר מעשרים מיליון דולאר, בצרפת - 27 מיליון, במקסיקו - 29 מיליון, בהולנד - 37 מיליון, באיטליה - 41 מיליון, ואילו בישראל - 54 מיליון דולאר. רק ביפן היא השקיעה - 72 מיליון דולאר.

זוהי תשובתי על השאלה בדבר היחס שבין ההשקעה של ארצות הברית בישראל לבין השקעתה בארצות אחרות. ברור כי הכוונה כאן לסכומים הרלוואנטיים, לכסף ליבאלי, כנה שנוסמס.

אין ירידה בהשקעות. מדי שנה בשנה השקיעו בארץ לא יותר מ-12 מיליון, או 14 מיליון ואולי אף 16 מיליון. גם השנה, בשנת 1954, הושקע לא פחות מ-13,6 מיליון. בשנה שעברה הושקע בארץ 19,9 מיליון. בממוצע: מיליון דולאר ומיליון ל"י לחודש. אין ירידה, הפרוצס הוא נורמאלי. אני מקווה כי ההשקעות תעלינה.

הגשתי את התזכיר הראשון בענין החוק המונח על שולחן הכנסת עוד בשנת 1951. היטיבה האחרונה בענין זה בתקיימה בחודש נובמבר 1952 במשרדו של בן-גוריון. דרשתי כבר אז את הסינויים בחוק. לא שהחוק היה רע, אלא שהוא לא היה טוב. בסעיף 27 למשל כתוב: "רשמי" ואילו התיירים שאלוני: מדוע רשמי, תגיד כן אז תמסר לאו. החוק כפי שהוא נותן שרירות רבה מדי בידי המברט אותו. כל פקיד יכול היה לפרש את החוק כרצונו. קיים חוק המסיר רישום של חברות עד חמש שנים. היו חילופי סכתבים בין האוצר לבין ששכו ההשקעות לגבי חברה שאפשרו לה חמש שנים אלו. האוצר התנגד, אבל החוק התייר. הייתי צריך להיות תמיד זה המוצא את שביל הזהב בין רצון האוצר לבין רצון המשקיע. לחברה נוצרת מסוימת המסשיכה לפעול בשטח ומינה פוחדת מהחרם הערבי, אף עושה ייצוא והגדילה את הון טביותיה במאמץ אלה - אנו רוצים לתת הנחות ועידוד, ואנו רוצים שתדע החברה על ההקלות הניתנות לה. אני מקווה שעם היכנסו של החוק החדש לתוקפו, עם הכנסת התיקונים לחוק הקיים, יקבל הוא את הצורה החיובית, וחלק מן היסורים העוסדים בדרכם של המשקיעים יבוטלו.

לשאלת הבנין, עם היכנסו לעבוד ה, באחד ליולי אשרתי סיד שתי הצעות בענין זה. היות והחוק היה בידי החלטתי את אשר החלטתי. יש להכניס בנינים לחוק ההשקעות. איני אומר שיש לתת הקלות לכל יהודי ויהודי. יודע אני על חברות גדולות, חברות בנין גדולות, בחו"ל שיכלו לגייס לצורך זה סכומים גדולים. הבנאים הגדולים חזרו במסרם: אין לנו מה לעשות בארץ בשטח זה.

אין להתעלם מן העובדה כי האתמוספירה בארץ - רעה. מלמדים את הרוצים להשקיע אין להערים על החוק. מלמדים אותו את אלה הדברים שאחר-כך יקשו עליו את הקמת המפעל. למפעל של 10 מיליון דולאר רוצים 750 אלף דולאר להכניס דרך סחורות שאינן שייכות כלל למפעל עצמו, כדי שאפשר יהיה למכרן בשוק החפסי. הכל רוצים לנצל את הקוניוקטורה בשוק. כל משקיע רוצה להשתמש בזכות הניתנת לו ולהכניס חומרים שאינם שייכים לעצם הענין. לא רק הסחבת, לא רק הביורוקרטיה אלא גם התורה הגומרת איך וכיצד לעשות סמעט דולארים הרבה לירות - היא הטובילה את המשקיע לדרך היסורים. האדם מתחיל להשקיע ופתאום מתחילה הריצה וההתרוצצות אחרי פרוטקציות. ומוטב טראש לומר: לא מדבשך ולא מעקצך.

בכוונה שאלתו של חבר הכנסת גניחובסקי בענין התאחדות בעלי התעשייה. יש מקרים כאלה. יהודי בשם ורטהיים השקיע כסף במפעל קרדי אפיקורס, תוצרת יל טצים, אולם לא נותנים לו את התפוזים ומצד יבני נלחם הקרטל נגד סחומתיו.

המצב בענין האשראי קשה. אולם נכון הוא שתקציב הפיתוח עוזר ומסייע. אלא מאי? - רבים היכולים להשיג שותפים בנקל פונים לתקציב הפיתוח. יש אמנם רצון לשותפויות, אלא שאין רצון

ליותפים, הלא אולי ליותפים פסיביים. אלה סיכולים לקבל שותפים מינם
זקוקים לתמיכת תקציב הפיתוח. הפיתוח נותן ויטטיך לתת, אבל קודם כל
עליו לתת לאלה המפעלים שקמו ביניה הקודמת ושאינם יכולים להתסיך ללא
אשראי ברבית מתקבלת על הדעת.

א"ר לחוק. רבותי, בידכם החוק. בידכם
האפשרות לסוך השקעות הון לארץ. אתם טובים לדבר על חוקים טובים,
אולם על משיכת השקעות הון לארץ - אינכם מדברים.

י. פרד:
בקשתי בצורה בלתי מקובלת לפני כטנה
בערך הצעה לטור היום ויאלתי מדוע אין
טבאים בפני הכנסת את החוק. על כך ענה לי שר המסחר והתעשייה,
שהוא עומד להביא את החוק במשך החודשים הבאים. כנראה וי"י בינינו
הנדל בטושגי הזמן.

מר שטרן:
עניתי גם על השאלות בדבר הסמכות
והחוק המתוקן. הסמכות אינה מענינה
אותי. נכון שיש לה ערך רב. אמנם בידי מנהל טרכו ההשקעות תוקף
ידוע וכשאני מדבר עם השר הריני מדבר אתו על יסוד הסמכות שהחוק
מקנה לי.

קיימת על יד טרכו ההשקעות טוענה צבורית.
מדוע לא שותפים חברי הכנסת בטוענה זו וידעו על הנעשה בטרכו
ההשקעות. אילו היו חברי הכנסת חברים בטוענה היו יכולים להועיל
בהרבה. תפקיד הטוענה לייעץ וכיוון שאין בידיה יכולת ביצוע -
סתלקים החברים הטובים טטנה.

יש רצון לשתף פעולה עם המסמלה. המסקיעים
רוצים בכך. קיימים טפעלים בהם מסקיעה המדינה כסף, ומדוע לא ישתף
הקאפיטל הפרטי במפעלים אלה. לו הוציאה המסמלה טטוק הטבטיח
דיודננה ידועה - רבים היו הקופצים. לו היתה המסמלה טוציאה ביזרות
ערך ומבטיחה בטשן תקופה קצרה דיבידנדה, אפשר היה להפוך את אגרות
החוב למטות. ככל שהמסקיע גדול יותר לא איכפת לו מי הוא הטותף,
יהיה זה מטאל ויהיה זה יטין, העיקר - הדיודנדה.

טרכים לדבר על השקעות פרטיות. מה עושה
המסמלה בשטח זה, מה עושה בשטח התעמולה והפירטום? אפילו העתון הקטן
והאוטטל של הטוכנות היהודית הולך ונטגר. גם הטחלקה הכלכלית של
הטוכנות היהודית שבחלקה עסקה בפיתוח - הוחלט לסגרה. אין אפילו
אלף דולאר להמשיך הפעולה. אין נקדם את פעולת ההשקעה בארצות הברית
כשטרם חרשנו את התלם והסתפקנו אך בגרידת השכבה העליונה. לא הספקנו
עדיין לחדור לכל הקהילות היהודיות. אין מי יביא את דבר המדינה
לצבור. הוצאות הנונדס לתעמולה הן עצומות, ומה עושים בשביל ההשקעות
הפרטיות? - טאומה לא עושים. כל מה שנעשה הוא בבחינת עבודה פרטיזנית
בלבד. אין בתקציבו של טרכו ההשקעות טכום אפילו בשביל הדפסת ביולוטין.
אנו עובדים בגבול יכולתנו, אולם אין אנו יכולים לחרוש די ולזרוע די.
הדבר לא נעשה גם כי י"י לעשותו.

דרישתי הראשונה היתה - טטכות. אותה מטיג.
טטכות לנטטתם. בלאו הכי לא אוכל להיות הילד הטוב. הענייט טרובים.
לא תטיד/אפשרות לראות את הפרצות טרוב העבודה. לא תטיד אפשר לטתום
פירצה שעלולה לטטש תקדים לאחרים. ענין הטטכות הוא בידי האדם שבידו
טטען הנשק. לים כך איני זקוק לעזרת חברי הכנסת.

שאלה חברת הכנסת לטדן בענין האנשים הטנוטיים,
המקצועיים. נכון, הגעיה היא קשה. לא באים אלינו אנשים טנוטיים, כי
המטכורת היא נטוכה ואין כל אפשרות לתת לחם לילדים. היות החפטי טטלם
הרבה יותר. אני טחפש זה זמן רב טכנולוג מהנדס. הנני טוכן לקבל אפילו
צעיד. אולם גם לו זרעה ג', כשטר זרעתו של מנהל כללי היא לא יותר
טא', אינה טטפיקה. הוא הופך לציניקן, כי המדובר הוא בלחם.

חבר הכנסת דיין שאל בנוגע לפיזור האוכלוסיה. אנו שיתדלים, נטייה כזאת קיימת, אולם לא תמיד ניתן לבצעה. אנו בותגים הקלות לאלה המסיקיעים בצפת, ירושלים, טבריה ועכו. גם בצרת. קיה לפזר את התעסיות בכל המקומות המרוחקים. המחזור בחסל ובדברים חיוניים אחרים אינו מאפיר את הפיזור.

אני רוצה להזכיר את ענין קאופמן. יש להם מעט דולארים והרבה פיזות. חברת רסקו ניסתה לעזור, בנק פויכטונגר ניסה לעזור. יש לעשות משהו בשבילם. אין הם יכולים להוציא את המיליונים העומדים לרשותם. על המטלה לדאוג לענין זה.

באנגליה קיימת עתה נטייה, ורק היום נודע לי על כך, להרשות התקעות בכספים כבנינים ופרדסים.

איני דורש את הקטנת המנגנון. אני מסכים להקטנת המנגנון פה בארץ, אולם יש להגדיל את המנגנון בחו"ל. לסם העבודה יש אני מוכן להקריב חלק מן העובדים כאן.

העתון היוצא ה"אקונומיקל רייטינג" יוצא ב-9 אלפים אכספולרים. הצבור קורא את העתון. הוא נפוץ. על שאלתי מי רוצה לחתום עליו קבלתי 8500 בקשות. העתון הוא חיוני. האלפורטציה הניתנת בו - חלובה.

א. ט. גניחובסקי : מדוע לא זכו לקבלו חברי ועדת הכספים? בן טבק אני להעביר את הפרוטוקולים של ישיבות מרכז ההתקעות לחברי ועדת הכספים.

מר גרין : אני רוצים לפני את בקשתך. ועתה למספרים. מתוך 700 המפעלים הרציניים המאוסרים - 644 הם של המסך הפרטי, ו-56 של המסך הקולקטיבי. כלומר - 92% של המסך הפרטי, 8% - המסך הקולקטיבי. הון ההשקעה למסך הפרטי: 65,8 מיליון ל"י ו-111,7 מיליון דולאר למסך הפרטי. כלומר - 75% בלירות ו-25% בדולארים. הון ההשקעה למסך הקולקטיבי: 21,5 מיליון ל"י ו-13,9 מיליון דולאר. מכאן 75% למסך הפרטי בלירות ו-25% למסך הקולקטיבי בלירות, 89% למסך הפרטי בדולארים ו-11% למסך הקולקטיבי בדולארים.

אשר למספר הפועלים במפעלים אלה. עשינו ספקד ראיון ב-322 מפעלים. מספר העובדים, הן הפועלים והן הפקידים הוא 14.140 איש. ערך התפוקה - 146 מיליון ל"י לשנה. מתוך 322 המפעלים - 35 שייכים למסך הקולקטיבי, היינו 10,8% מספר הפועלים במסך הקולקטיבי מתוך 14.140 אלה הוא 3609 כלומר 25,5%. ערך התוצרת במפעלים הקולקטיביים - 46.915.000 ל"י, כלומר 32% מכלל התפוקה. כלומר המפעלים ההתדרותיים המהווים 10,8% מכלל המפעלים - וכוונתי ל-322 המפעלים שגביהם נעשה הספקד הראשון - מעסיקים 25,5% פועלים ומייצרים 32% מכלל התוצרת.

טינון יסודי יותר נציה ב-232 מפעלים בלבד. מספר המעוסקים הוא 11.196 איש. במספרת אחת עובדים 9606 עובדים. המפעלים עובדים ב"קפיטיטי" של 116,4%. האחוזים שונים בכל מפעל ומפעל. מפעל הזכוכית עובד למשל ב"קפיטיטי" של 300%, מפעל הטכסטיל - ב-144,5%, מפעל המלט - 171%, כימיה - 132%.

ב-232 מפעלים אלה: בנין הושקע סכום של 28.860.000 ל"י ובדולארים - מיליון ו-687.000. בציון - 20.743.000 ל"י ו-35 מיליון ו-894.000 בדולארים.

השקעה על כל פועל בלירות - 8703
ערך התוצרת לפועל ל"י - 11.486
על כל פועל במזון הושקע - 11.127 ל"י. התוצרת היתה - 11.470 ל"י.
על כל פועל בחסל הושקע - 3485 ל"י. התוצרת היתה - 15.662 ל"י.
על כל פועל בטכסטיל הושקע - 5789 ל"י. התוצרת היתה 9431 ל"י.
על כל פועל בחימיה הושקע - 20.503 ל"י. התוצרת היתה 11.582 ל"י.

לא מדבר על התכונות של "פיליפס".
התעוררו כגון גורמים טדיניים. חבר הכנסת בדר לא צדק בענין זה.
קבלתי צירקולר של הסדינה הסייצרית האוטרך כי הם חוששים להסקיע
בארץ כסמם ספחד הערבים. יודע אני את הפולטיקה של ה"טיירס גנדל"
שחפשו דרך לצאת מן הארץ. דב יוסף לא רצה לקבלם. עייתי בענין זה
סקנדל. הם חסרו מן הערבים.

שאל חבר הכנסת בדר: מה יהיה להבא.
השובתי היא: הדבר בידיכם. הוא תלוי בכם. אתם הקובעים את קווי
ההתפתחות.

אי אפשר להעביר עכשיו את הטרקו לירושלים.
הטרקו הוא בתל-אביב, ירושלים רחוקה. האנשים יושבים או סודסנים לרוב
לתל-אביב ולא לירושלים. גם אני לא אוכל לשבת במשרד שיהיה בירושלים
ולעשות ביקורים בטפעלים עצמם. הטרקו איננו די פופולארי היום, ואין
עוד טעם להעבירו במצב כזה לירושלים. אולי יבוא גם הזמן לכך.

אני חוזר על הצעתי: יש להפנות את הכסף
אותו חוסכים הפרטים בטדינה ולהפנותו לקניית סניפות. האוצר ייהנה
סכך, הטפעלים ייהנו והאנשים ייהנו.

ג. פרדן :
איני רוצה לחזש את הויכוח. הטענין אותי
הוא המספר של 54 פיליון דולאר השקעות
בישראל. הייתי רוצה לדעת מה כולל המספר הזה, האם הוא כולל גם
את הבונדס? לפי דעת יש בהשקעות עליה טתטדת בדיאגרוסה, אבל אין
עליה טתטדת.

מר שטרן :
הסכום הזה אינו כולל את הבונדס. הסכום
הזה מעיד על הסכום הרטמי, שנרשם ב"סטייט
דפרטמנט". שוגה חבר הכנסת פרדן באטרו, כי אין עליה. הכל הולך,
כפי שאמרתי, בדרך קבועה. השינויים אינם רבים. ההסקעה בפיי.איי. טי -
גדולה יותר, ההסקעה באמפל - גדולה יותר, ההסקעה ברטקו - גדולה
יותר. האנדל הוא בהסקעה של כל פרט ופרט.

א. טטופ :
קיים במסקנו פער, שיש לסתמו. השאלה היא:
היש בטדינה גורם, שעל טרכו ההשקעות להיות
חלק ממנו, העושה תכנון כדי לסתום פער זה?

היו"ר י. גורי :
אני מתאר לעצמי כי ידוע לך תוכן
התיקונים לחוק שהטטטילה מניחה על שולחן
הכנסת. אני רוצה לדעת אם טרכו ההשקעות בא על סיפוקו עם הצעות
תיקון אלו או שיש לו תביעות נוספות?

כן רוצה אני לדעת אם ניתן לדעת מה סכום
כלל ההשקעות שהושקעו סלבד בטפעלים שאוסרו על ידי טרכו ההשקעות
וסלבד הבונדס?

מר שטרן :
אשר לחוק. איני אוטרך כי החוק מספק אותי
בכל פאת האחוזים, אבל היות וטדינתנו אינה
טובלת טהפכות - הנני טסתפק בו.
כלל לא טוצא חן בעיני הטעיף המדבר על
הלוואות למפעלים. כלומר - אלה שאינם יכולים להסקיע בצורת השקעה
אלא בצורת הלוואה. שר האוצר הטנוח קפלן הסכים עוד בשנת 1951
לדעתי כי יש לאפשר השקעות בהלוואות. המסקיעים השקיעו טכונטיס
הן בצורת השקעה והן בצורת הלוואה. החוק החדש קובע כי טותר לקבל
הלוואות להסקעה, אלא טבעיר השנים הראשונות - תינתן רבית, ואילו
אחר כך - גם קרן וגם רבית. אני טציע הלוואה בהשקעות ללא תנאים.
לרוב הרי אין טוציאים את הרבית. לפי החוק החדש יוצא שאם הרבית
היא 5% הרי הוא טוצייה בטוך עשר שנים 50% מהשקעתו, והטדינה עוד
גיארט חייבת לו.

ג. פרדן :
הענין הוא רציני. אני מצטרף לדעתך.
אם הרבית היא לטטל 4%, הרי בגבול
של 10% לטנה אפשר להוציא כך וכך על חשבון הקרן וכך וכך על
חשבון הרבית, ותוך תקופה של 15 שנה, כפי שהיה קודם, אפשר להיפטר

טמנו ומן העול. אם לא - אתה ממשיך לטחוב את הטסקיע על גבך בטסך
15 סנה. על כן אין החוק מטביע רצון. הענין הזה הוא מטבה פאטאלי.
סדוע לא טוכן שר האוצר לקבל את דעתך בענין זה?

מר סטרן : לא היתה לי עריין האפטרות להיפגס אתו
בענין זה. לא היתה לי בטסך החדסיים
האחרונים שיחה רצינית עם שני המרים גם יחד.

לרוב אין לוקחים את הרבית. הדבר לא
כדאי. זה נעשה למעשה על דעת המטילה האטריקנית. היא למעשה מתעלמת
מעובדה זו. היא מעונינת להטקיע בארצות חוץ.

ק. לונ : איני מבין את הדבר. היתכן שהטלטונות
האטריקנים הם כל כך טפטים. האם אין
המטילה האטריקנית רגאה ויודעת את ההפרט שבין המספרים הרטטיים
המתפרטטים על ידה לבין המספרים הרטטיים המתפרטטים כאן?

מר סטרן : היא יודעת על כך, אולם מתעלמת. לא
כדאי לה לספל בענין זה. היא מעונינת
להטקיע בחוץ.

לשאלתו של יו"ר בדבר מתן תמונה כוללת
על מצב ההיקעות ולא רק דרך מרכז ההטקעות. חומר כזה היה בידי
בניו-יורק. אולם פה יש ליבת סחדט ולאספנו.

היסיבה ננעלה בטעה 6.15